

BEZPEČNOSTNÍ APARÁT, PROPAGANDA A PRAŽSKÉ JARO

Mezinárodní konference „Bezpečnostní aparát, propaganda a pražské jaro“ se konala ve dnech 7.–9. září 2008, převážně na půdě Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Výročí oběti Poláka Ryszarda Siwce, který se 8. září 1968 na protest proti okupaci Československa upálil, si účastníci konference připomněli na slavnostním koncertu „Hudba pro Prahu 1968“ – ten konferenci zahajoval. Kromě řady podnětných příspěvků, které přednesli hosté z Polska, Maďarska, Slovinska, Slovenska i Litvy, viděli účastníci konference unikátní filmové materiály: propagandistické týdeníky české, polské a maďarské produkce, které interpretují invazi jako pomoc bratrských armád, vřele vítaných celých českým národem. Konferenci ukončil pamětnický kulatý stůl: vedle bývalé mluvčí Charty 77 Libuše Šilhánové, výrazného slovenského chartisty Miroslava Kusého a historika Jaroslava Suka, kterého svého času právě z Filozofické fakulty vyhodili, přijela do Prahy na pozvání Ústavu pro studium totalitních režimů diskutovat i slavná režisérka polského původu Agnieszka Hollandová.

Katka Volná

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE „AKTIVITY NKVD/KGB A JEJÍ SPOLUPRÁCE S TAJNÝMI SLUŽBAMI STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY 1945–1989, II“

Konference se uskutečnila 19.–21. listopadu 2008 v prostorách Jednotného sálu Senátu České republiky. Ze zámoří i z evropských zemí přijede řada historiků, aby se podělili o své poznatky z působení KGB/NKVD ve střední a východní Evropě. ÚSTR tak navazuje na úspěšnou konferenci o aktivitách KGB, kterou v listopadu 2007 připravil slovenský Ústav paměti národa.

Příspěvky zúčastněných odborníků osvětlí, jak jsou údaje o akcích KGB zastoupeny v archivech jednotlivých zemí (například poválečná sovětsko-bulharská spolupráce bezpečnostních a zpravodajských složek v archivu ministerstva vnitra v Sofii čítá téměř 30 000 stran) či jak sovětské poradci prováděli reorganizace zpravodajských služeb v Polsku i jinde. Mezi případovými studii zazní rovněž informace o akcích proti Rádiu Svobodná Evropa.

V rámci konference, která se koná pod záštitou Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost, se v Senátu rovněž uskuteční projekce oceňovaného dokumentu „The Soviet story: příběh rudého zla“ režiséra Edvinse Snora.

V případě zájmu o účast na konferenci pište na adresu:

kgb-conference@ustrcr.cz, a to nejpozději do 10. listopadu 2008.

Katka Volná

VÍDEŇSKÁ VÝSTAVA O RAKOUSKÉM PROTINACISTICKÉM ODBOJI V LETECH 1938–1945

Stejně jako v českém případě skýtá rok 2008 i našim jižním sousedům mnoho příležitostí k ohlednutí za osudovými „osmičkovými“ výročími. V novodobé rakouské historii jde zejména o rozpad habsburské monarchie a vznik republiky v roce 1918 a o anšlus k Německu a nastolení nacistické diktatury dvacet let poté. Podobně jako v české společnosti při nástupu komunismu v únorových dnech roku 1948 byli v té rakouské 30. let 20. století silní stoupenci autoritativního či totalitního kurzu (vzájemně soupeřícího austrofašismu a nacionálního socialismu) a jim čelící zastánci hodnot svobody a demokracie. Především na tuto skupinu rakouských občanů, která představuje světlejší moment v oněch temných časech, chtěla poukázat výstava Rakouský odboj v letech 1938–1945, která byla slavnostně zahájena 7. říj-

na 2008 na štěpánském náměstí přímo před katedrálou svatého Štěpána ve Vídni.

Autoři a organizátoři výstavy (společný projekt vídeňské katolické mládeže, Dokumentačního archivu rakouského odboje a archivu vídeňské arcidiecéze) zvolili 7. říjen jako datum vernisáže zcela záměrně. Před 70 lety, 7. října 1938, se totiž ve svatoštěpánském dómu konala růžencová slavnost. Podle názoru mnoha historiků se jednalo o největší manifestaci duchovního odporu proti nacionálněsocialistické totalitě v celé tzv. velkoněmecké říši. Otevření výstavy se tudíž neslo v duchu vzpomínky na tuto událost, které se tehdy zúčastnilo více než 7000 mladých katolíků. Nepovšimnuty však nezůstaly ani ostatní odbojové skupiny.

Materiály byly umístěny na třech panelech rozestavěných do tvaru trojhranu. První z nich seznamoval s problematikou anšlusu, jeho příčinami a důsledky: nacistickým terorem a současně se formujícím protinacistickým odbojem. Druhý panel byl věnován církvi v období nacionálního socialismu, přičemž hlavní důraz byl položen na výše zmíněnou růžencovou slavnost. Třetí se pak soustředil na konkrétní osudy lidí z různých sociálních vrstev a rozdílného politického přesvědčení, které spojoval odboj proti nacistické totalitě: od komunistů a socialistů přes konzervativce, monarchisty a křesťany až po odboj ve wehrmachtu, vězeňském prostředí nebo jednotlivce a nadstranícké skupiny.

Výstava se nesla ve dvojí rovině. Jejím smyslem nebylo pojednat o tom, *kdo, kdy, co proti nacionálnímu socialismu mohl a měl udělat, nýbrž vzdát úctu těm, kteří bez ohledu na svůj život zůstali věrni sami sobě a svému přesvědčení*. To je i morální odkaz dnešní generaci. Autoři se proto zamýšleli, čím by vzpomínané události, které jsou pro mládež téměř zapomenuté, mohly mladé oslovit, a sami si odpovíděli: *Ale i dnes existuje bezprá-*

Tváře moci

Foto: ABS

Kromě fotografie mohou zájemci sledovat jejich služební vývoj v bezpečnostních a stranických strukturách i na základě vybraných dokumentů z jejich kádrových spisů. Dva panely zachycují portréty dvou vyšetřovatelů Státní bezpečnosti z přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století, tedy z let nejtvrději politicky motivované represe. Jeden z těchto panelů prezentuje dokonce vyšetřovatelku, která se po krátké kariéře sama stala obětí politických čistek.

Realizací výstavy Tváře moci naplňují Ústav pro studium totalitních režimů a Archiv bezpečnostních složek jeden ze svých důležitých zákonných úkolů - zveřejňovat informace o činnosti bezpečnostních složek v období komunistické totalitní moci.

Není důvod prezentovat pouze příběhy obětí komunistického režimu, je naopak nutné věnovat přiměřenou pozornost i konkrétním představitelům bezpečnostního aparátu, kteří v intencích politiky komunistické strany nejenom udržovali atmosféru strachu, ale vykonávali a řídili konkrétní represí proti svým spoluobčanům.

Projekt Tváře moci bude v polovině listopadu pokračovat v Praze na Václavském náměstí, ovšem v trojnásobném rozsahu.

Veřejnosti na ní budou k devatenáctému výročí začátku pádu komunistického totalitního režimu představeny nejenom špičky represivního aparátu z Prahy a Středočeského kraje, ale také některých centrální složek Sboru národní bezpečnosti.

V případě vážného zájmu o tuto formu výstav je možné sjednat jejich prezentaci mimo ústřední náměstí, či dokonce připravit jejich obdobu z podkladů regionálních útvarů komunistických bezpečnostních složek.

(red)

ví, ideologie pohrdající lidskými právy a bezprávní režimy. Také dnes je potřeba občanská kuráž... Není to vždy snadné, ale je to nutné. Pro naši zem, pro naši svobodu, pro nás všechny. Na závěr jen dodejme: nejen pro Rakušany, ale i pro nás Čechy, Moravany a Slezany.

Zdeněk Hazdra

**TVÁŘE MOCI
VÝSTAVA, JEŽ VÁM
UKÁŽE TVÁŘE MOCNÝCH,
KTEŘÍ NEBYLI VIDĚT. BRNO, 28. 10.,
PRAHA, 14. 11.**

Ústav pro studium totalitních režimů,
Archiv bezpečnostních složek a Měst-

ská část Brno-střed pořádají výstavu Tváře moci, která bude veřejnosti představena v termínu od 28. října do 26. listopadu 2008 na náměstí Svobody v Brně.

Záměrem výstavy je vizualizace a demytizace vybraných představitelů totalitního bezpečnostního aparátu, kteří před rokem 1989 působili v Brně a Jihomoravském kraji a jejichž aktivity napomáhaly udržení totalitní moci a naplňování represivní politiky Komunistické strany Československa v tomto regionu.

Šedm panelů výstavy je věnováno osobnostem krajských velitelů či náčelníků tajné politické policie Státní bezpečnosti, působících zde v průběhu let 1949–1989.